

ab animali ad inanimale; non enim stupa sensum habet olfactus: sed ita dictum est, ac si diceretur, cuniguem senserit; quamvis et hoc quod dixi, senserit, ad eandem metaphoram pertineat, sed ad celeritatem intelligendam pertinet quod dictum est, *olefecerit*.

[lb. 15.] *Et extendit manum suam, et accepit eam: etsi non diceret extendit manum suam, utique extenta manu acceptam intelligeremus.*

[lb. xvi, 2.] *Et nuntiatum est Gazæis, dicentes: non est, nuntiaverunt dicentes, aut nuntiatum est a diceantibus.*

[lb. 7.] *Si ligaverint me in septem nervis humidis nondum siccatis: non sicut, septem nervis, sed in septem nervis.*

[lb. 7.] *Si ligaverint me in septem nervis humidis nondum siccatis, et infirmabor: plenum esset, etsi non haberet, et.*

[lb. 9.] *Et insidiæ ei sedebant in cubiculo: quod non-*

nulli interpretati sunt, *obsidebant*, sed græcus ἐκδιόχο, hoc est sedebat, quia insidiæ singulari numero græco dicuntur, nec potest latine dici insidia: locutio autem notanda erat, quia dictum est, *insidiæ sedebant*, pro his qui insidiabantur; ipsi enim sedebant.

[lb. 10.] *Nunc ergo indica mihi in quo ligaberis: non ait, quo ligaberis, aut unde ligaberis.*

[lb. 11.] *Si ligaverint me in funibus novis: non dixit, funibus.*

[lb. 11.] *Item, Si ligaverint me in funiculis novis, in quibus non est factam opus, et infirmabor: plenum esset, etsi non præponeretur, et.*

[lb. 15.] *Et hoc tertium fessisti me: tertium, posuit pro tertio, sive ter, nomen scilicet pro adverbio, quod et in latinis locutionibus eleganter fieri solet.*

[lb. 26.] *Dimitte me, et palpabo columnas, super quas domus confirmata est super eas.*

DE SUBSEQUENTI QUÆSTIONUM OPERE.

LIB. II. RETRACT. CAPUT LV.

1. Eodem tempore (a) scripsit etiam libros Quæstionum de Libris eisdem divinis septem, quos ideo appellare sic volui, quia ea quæ ibi disputantur, magis querenda proposui, quam quæstia dissolvi; quamvis multo plura in eis mihi videantur ita pertractata, ut possint etiam soluta et exposita non inmerito judicari. Regnorum quoque libros eodem modo jam considerare cœperamus; sed non multum progressi, in alia quæ magis urgebant, animum intendimus. In primo autem libro, ubi agitur de virgis variatis, quas ponebat Jacob in aqua, ut in conceptu positæ oves eas viderent cum biberent, et varios fetus parerent (Quæst. 95); non bene a nobis exposita est causa, cur iterum concipientibus non ponebat, id est cum alios fetus conciperent, sed in priore conceptu. Nam quæstionis alterius expositio (Id. 95), ubi queritur cur dixerit socio suo Jacob, « Et decepisti mercedem meam decem agnabus » (Gen. xxxi, 41), satis veraciter enodata, demonstrat istam sicut solvi debuit non solutam.

2. In tertio quoque libro ubi de summo agitur sacerdote, quomodo creabat filios, cum haberet necessitatem bis in die ingredi in Sancta sanctorum, ubi erat altare incensæ, ad offerendum incensum mane et vespera (Exod. xxx, 7, 8), quo non possit, sicut Lex dicit, immundus intrare; et eadem Lex dicat, immundum fieri hominem etiam ex concubitu conjugali, quem jubet quidem lavari aqua, sed et lotum dicit immundum esse usque ad vesperam (Levit. xv, 16); unde dixi, « Consequens fuisse, ut aut continens esset, aut diebus aliquibus intermitteretur incensum » (Quæst. 82): non vidi non fuisse consequens. Potest enim sic intelligi quod scriptum est, « Immundus erit usque ad vesperam, » ut per ipsam vesperam jam non esset immundus, sed usque ad ipsam, ut vespertino jam tempore incensum mundus offerret, cum propter creandos filios post matutinum incensum mixtus esset uxori. Itemque ubi quæsitum est, quomodo prohibitus esset super junus patris sacerdos summus intrare (Levit. xxi, 11), cum eum fieri sacerdotem (quando unus erit) nisi post mortem sacerdotis patris non oporteret; dixi, « Propter hoc necesse fuisse, nondum sepulto patre statim post ejus mortem, filium ejus constitui, qui succederet patri; propter etiam continuationis incensum, quod bis in die necesse erat offerri » (Quæst. 83); qui sacerdos super mortem nondum sepulti patris prohibetur intrare. Sed parum attendi, potuisse hoc præcipi magis propter illos, qui futuri fuerant summi sacerdotes non patribus summis sacerdotibus succedentes, sed tamen ex filiis, id est ex posteris Aaron, si forte summus sacerdos, aut filios non haberet, aut ita reprobos haberet ut nullus eorum patri deberet succedere: sicut Samuel summo sacerdoti Heli successit (1 Reg. 1); cum sacerdotis filius ipse non esset sed tamen ex filiis, hoc est, ex posteris esset Aaron.

3. De latrone etiam cui dictum est, « Hodie mecum eris in paradiso » (Luc. xxiii, 43), quod non fuerit visibilter baptizatus, quasi certum posui (Quæst. 84), cum sit incertum, magisque illum baptizatum fuisse credendum sit, sicut ego quoque alibi postea disputavi. Item quod in quinto libro dixi, ubi commemorantur matres in generationibus evangelicis, « non eas positas nisi cum patribus » (Id. 46), verum est quidem, sed ad rem de qua agebatur non

(a) Quo nimirum tempore superiorem Locutionum collectionem, quæ in lib. II retractationum cap. 54 recensita est, comparabat eodem ipso S. Doctor subsequentes Quæstionum in Heptateuchum, uti in antiquis codicibus inscribuntur, libro perierit: nisi quod quæstiones primum, deinde tum Locutiones de hisdem divinis Libris dictasse intelligitur ex Locutionibus de Exodo, cap. 12, v. 7, et Locutionibus de Judicibus, cap. 15, vv., 8 et 12; tamen in retractationibus priorem locum dedit Locutionum collectioni, forte quia eam hoc ordine sive dictare cœperat, sive legi volebat.

pertinet. Agebatur autem de iis qui ducebant fratrum vel propinquarum conjuges, eorum qui sine filiis defuncti essent, propter duos patres Joseph, quorum alterum Matthæus commemorat, alterum Lucas. De qua quæstione diligenter in hoc opere disserui, cum retractarem opus nostrum contra Faustum Manichæum. Hoc opus sic incipit: « Cum Scripturas sanctas, quæ appellantur canonicæ. »

S. AURELII AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

QUÆSTIONUM

In Heptateuchum

LIBRI SEPTEM ^(a),

LIBER PRIMUS.

Quæstiones in Genesim.

PROÆMIUM.

Cum Scripturas sanctas, quæ appellantur canonicæ, legendo et cum aliis codicibus secundum Septuaginta interpretationem conferendo percurreremus, placuit eas quæstiones, quæ in mentem venirent, sive breviter commemorando, vel etiam pertractando tantummodo proponerentur, sive etiam qualitercumque tanquam a festinantibus solverentur, stilo alligare, ne de memoria fugerent. Non ut eas satis explicarem, sed ut eum opus esset, possemus inspicere; sive ut admoneremur quid adhuc esset requirendum, sive ut ex eo quod jam videbatur inventum, ut poteramus, casemus et ad cogitandum instructi, et ad respondendum parati. Si quis igitur hæc legere propter incultum in nostra festinatione sermonem non fastidierit, si quas quæstiones propositas invenerit nec solutas, non ideo sibi nihil collatum potest. Nonnulla enim pars inventionis est, nosse quid quæras. Quarum autem solutio placuerit, non ibi vile contemnat eloquium, sed de aliqua participatione doctrinæ potius gratuletur. Non enim disputatio veritate, sed veritas disputatione requiritur. Exceptis ergo iis quæ a principio, ubi Deus cælum et terram fecisse narratur, usque ad dimissionem duorum primorum hominum de paradiso, tractari multipliciter possunt, de quibus alias, quantum

potuimus, disseruimus (*In libris de Genesi*): hæc sunt quæ legentibus nobis occurrentia voluimus litteris attingeri¹.

QUÆST. I. [GEN. cap. IV, § 17.] Quomodo Cain potuerit condere civitatem, cum civitas alicui utique constituatur hominum multitudini, illi autem duo parentes et duo filii fuisse referantur, quorum filiorum ab altero alter occisus est, in cuius occisi locum alius natus esse narratur. An ideo quæstio est, quoniam qui legunt, putant solos tunc fuisse homines quos divina Scriptura commemorat, nec advertunt eos qui prius sunt conditi duos, vel eos etiam quos genuerunt, tam diu vixisse, ut multos gignerent? Non enim et Adam ipse eos solos genuit, quorum nomina leguntur, cum de illo Scriptura loquens ita concludat, quod genuerit filios et filias (*Gen. v, 4*). Proinde cum multo pluribus illi vixerint annis, quam Israelitæ in Ægypto fuerunt, quis non videat quam multi homines nasci potuerunt, unde illa civitas impleteretur, si Hebræi multo minore tempore ita multiplicari potuerunt?

II. [Ib. v, 25.] Quæri solet quomodo Mathusalem secundum annorum computationem vivere post diluvium potuerit, cum omnes, præter eos qui in arcam ingressi sunt, periisse dicantur. Sed hanc questionem

ADMONITIO PP. BENEDICTINORUM.

Recensiti sunt (hi libri) ad Mss. codic. vatic. duos, Fuxonsis collegii apud Tholosates unum, ad Sorbonicum scriptum ante annos circiter 400, Beccensem qui annos 600; refert, ad ejusdem fere ætatis Remigianum, et Michaelinum, ad Thuanicum et Benignitanum, qui ante 800 annos scripti videntur, ad vetustissimum omnium et optime notæ Corbeiensem: ad varias lectioes Lovaniensium Theologorum ex quinque Belgicis decerptas: item ad Excerpta Ægyptii abbatis in duobus Mss. contenta, et ad Flori collectionem manu descriptam. Postremo collati fuerunt ad antiquiores editiones Bad. seu Rat., id est quæ ex Augustini Hipponensis recognitione, cura Jodoci Badii prodit Lugduni, an. 1497, ad Amerbachianam, ad Frobenianam Erasmi, et ad Lovaniensium Antuerpiensem.

Comparavimus præterea eas omnes editiones initio Retr. et Confess., t. 1, memoratas. M.

(a) Scripti circiter Christi annum 419.

¹ Am. Fr. et Lov., attingere. Tres antiquiores Mss., attingere. Nos cum Rat. et duobus Mss., attingeri.